

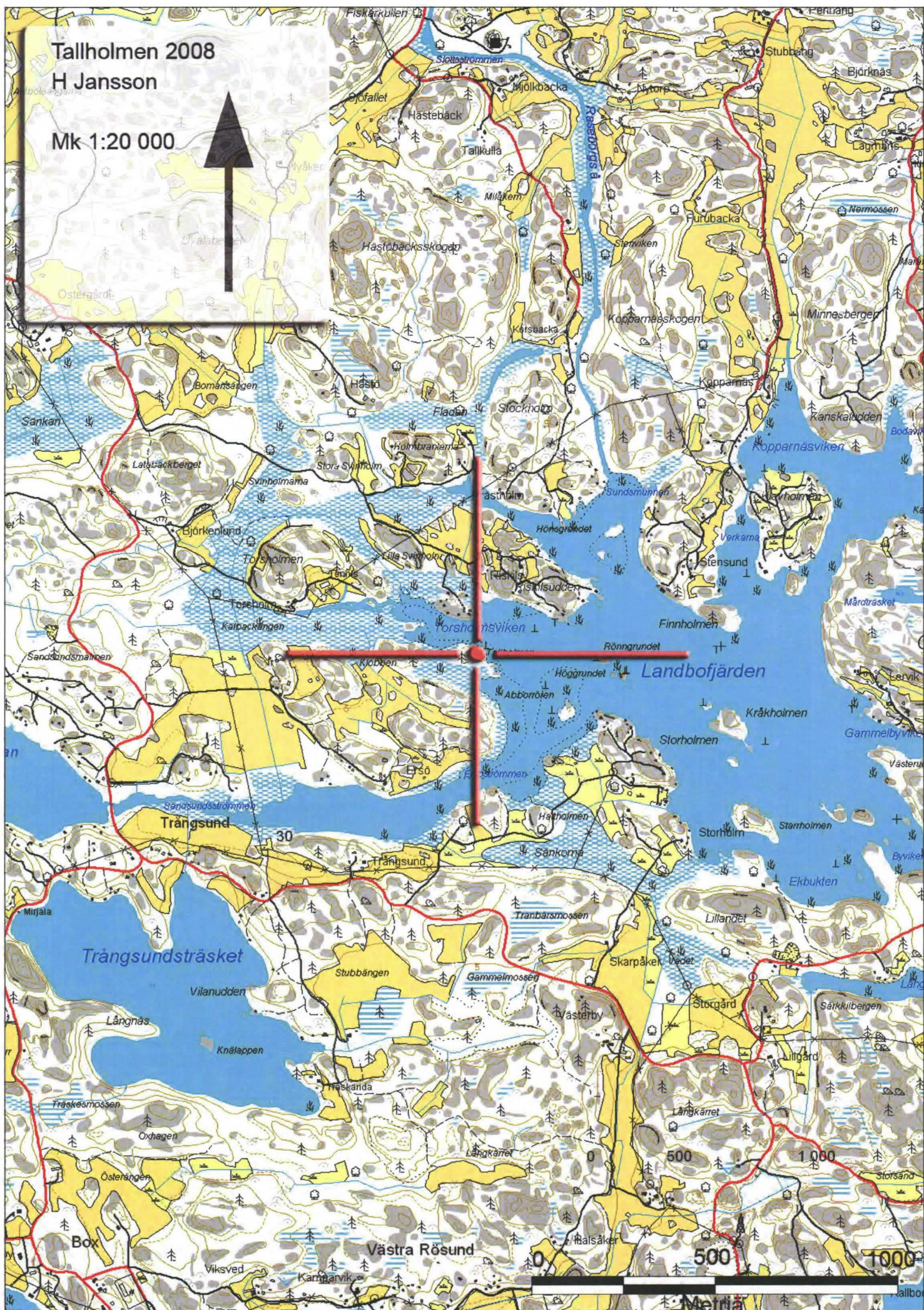
Britta Ståhlberg
Gesterövägen 168
10600 Ekenäs

Tammisaari, Tallholmen
24.04.2008

Tarkastusraportti

Henrik Jansson & Riikka Tevali

1. Johdanto

Tallholmenin muurit (p 6650 290 i 3313 210 z 2,5-5 m) ovat olleet tiedossa jo useita vuosia paikallisten keskuudessa. Kohde tarkastettiin ensimmäisen kerran vuonna 2000, jolloin alueella todettiin kolme muurirakennelmaa, josta pisin noin 70 m (Jansson 2000). Kohteelle tehtiin Alla Tidens Raseborg – hankkeen aikana tehtyjen Raseborg linnan ympäristön inventoinnin lomassa Museoviraston Rakennushistorian pyynnöstä koska alueen maanomistaja suunnittelee alueella rakentamista. Tarkastukseen käytettiin aikaa yksi aamupäivä. Tarkastuksesta aiheutuneet kustannukset maksettiin kyseisestä Tammisaaren museon EU-hankkeesta.

Muurit dokumentoitiin uudestaan ja niiden sijainti kartoitettiin gps-käsilaitteella korjaamatonta signaalia käyttäen (tarkkuus +/- 10 m). Saarelle kaivettiin yhteensä kahdeksan koepistoa, jotka kaikki olivat kooltaan 40x40 cm. Koepistojen sijainti kartoitettiin myös gps:llä. Maastotarkastuksen suorittivat Henrik Jansson ja Riikka Tevali.

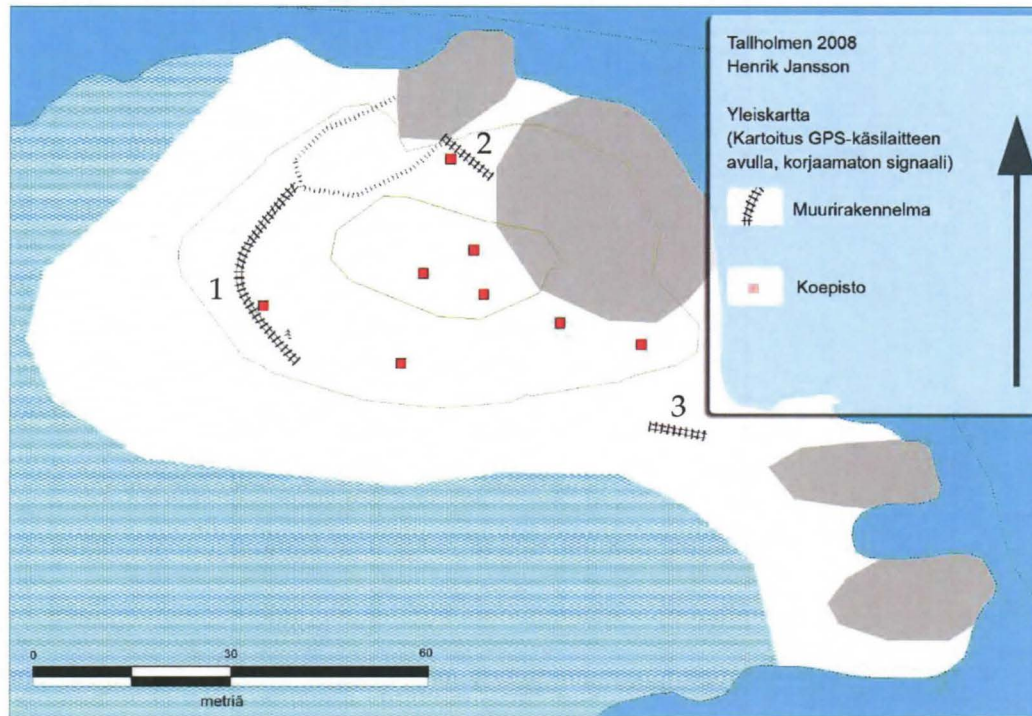
2. Historialliset lähteet ja kohteen sijainti

Kohteesta ei tunneta historiallisia mainintoja. Alue on ollut 1600-luvulta eteenpäin asumaton, mutta ensimmäinen kartta kohteesta on 1682 (Lars Forsell MH B1 A/108), jolloin se on merkitty asumattomana saarena Raseborg kuninkaankartan ulkomailla. Perimätiedon mukaan muurit ajoittuvat Raseborg linnan ajalle ja paikalliset harrastaja-arkeologit esittävät sen usein olevan puolustuskohde jne. Harrastaja-arkeologi Lars Nyberg on löytänyt paikalta modernille ajalle ajoittuvan kirveen, jonka hän on julkaissut kirjassaan "Vallar och Murar" (1991).

Nykyään Tallholmen on maankohoamisen ja liejuuntumisen vuoksi kasvanut melkein yhteen mantereeseen kanssa. Se sijaitsee tänä päivänä Ersön kylässä, jonka viljelyalueita on heti mantereeseen puolella.

Saari on kooltaan 220 x 110 m (NW-SE x NE-SW) ja sinne pääsee kävelemällä kuivalla säällä lähimmältä länsipuolella olevalta niemenkärjestä. Saaren eteläosa on loivaa moreenirinnettä, joka alaosaltaan vaihtuu hiekka/siltti maannokseksi. Saaren keskiosan tasanne on myös sen korkein kohta. Pohjoisosassa ja koillisosassa saarta sijaitsee kaksi avokalliota, jotka rannasta nousevat jyrkästi noin 3-5 m. Lounaisosasta saari on joitakin satoja vuosia sitten ollut matala salmi, jonka eteläpuolella on ollut pienempi kalliainen luoto. Nykyään tämä on maankohoamisen johdosta osa Tallholmen saarta. Saaren luoteis- ja pohjoisosassa on selkeästi erotettavissa oleva rantatörmä, joka seuraa kartan 2,5 m käyrää.

Tallholmenin kasvillisuus edustaa tuoretta kangasmetsää ja erityisesti sen pohjoisosassa kasvaa suhteellisen paljon kuusta. Aluskasvillisuus koostuu suurimmaksi osaksi, avokallioita lukuun ottamatta, varvikosta ja sammaleesta.

3. Kohteen tarkastus

Saaren pisin muurin (muuri 1) eteläpää alkaa saaren lounaisosassa, josta se vanhaa rantatörmän reunaa seuraten ja kohti pohjoista kaartuen jatkuu avokalliokukkulan reunalle asti. Muurin juuresta rantaan päin maa viettää jyrkästi noin 2-2,5 m. Muuri on kylmämuurattu kuorimuuri, joka paikoitellen on romahtanut, mutta suurimmaksi osaksi on suhteellisen hyvin säilynyt. Muurirakennelman pituus on noin 53 m ja sen korkeus vaihtelee 0,5- 1,5 m välillä. Leveys on 0,80-1,20 m. Osittain se on romahtanut, mutta kokonaisuutena se on hyvin säilynyt. Osa muurin kivistä ovat erittäin isoja, jopa 1,5 m läpimitaltaan, kun toiset ovat vain 0,40 m läpimitaltaan.

Muuri 2 on huonommin säilynyt kuin muuri 1, mutta erottuu silti selväpiirteisenä. Muuri on rakenteeltaan samanlainen kuin muuri 1 ja on monesta paikasta romahtanut. Se sijoittuu rannanmyötäisenä kahden avokalliokukkulan väliin, saaren pohjoispuolelle. Sen länsipää alkaa saman kallion toiselta puolelta, johon muuri 1 loppuu. Muurin kokonaispituus on noin 20 m ja se sulkee kokonaan pienen laaksomuodostelman poikki

seuraavalle avokalliokukkulalle. Sen leveys on 0,50–0,80 m ja korkeus 0,60 m. Rakenne on hyvin paksun sammalkasvuston peitossa.

Muuri 3 on kaikista saaren rakennelmista matalimmalla suhteessa mereen. Se on myös luonteeltaan jokseenkin toisenlainen. Se ei ole muurimainen kuten edelliset, vaan enemmänkin matalan valli läpileikkaukseltaan. Se on hyvin vahvan kasvuston peittämä ja siitä syystä siitä oli vaikea tehdä johtopäätöksiä. Vallin pituus on noin 15 m, leveys noin

Tallholmenille tehdyistä koepistoissa ei löytynyt mitään löytöaineistoa. Niissä ei myöskään havaittu mitään selkeitä ihmistoimintaan liittyviä rakenteita tai maannoksia. Kaksi koepistoa tehtiin muurien viereen ja loput korkeimmalle alueelle ja etelärinteelle, jotka havaittiin potentiaalisimmiksi alueiksi ajatellen ihmistoimintaa alueella. Kaikissa koepistoissa oli noin 5-15 cm paksu kangasturvekerros, jonka alla useimmissa havaittiin huuhtoutumiskerros. Heti tämän alla osuttiin kiviseen moreenikerrostumaan paitsi yhdessä koepistossa, jossa maannos oli siltin ja hiekan sekainen. Joissakin koepistoissa havaittiin kangasturpeen alla hyvin ohut hiilikerros.

4. Tulkinta

Tallholmenin kohde on kiehtonut useita harrastaja-arkeologiaa ja rikastanut paikallista perimätietoa jo kauan. Tarkastusmatkan tarkoitus oli selvittää niiden mahdollista funktiota ja alkuperää. Täytyy kuitenkin muistaa, että tarkastus tehtiin muiden maastotöiden lomassa ilman, että siihen olisi erikseen varattu aikaa tai rahaa. On kuitenkin huomattavaa, ettei koepistoista, vaikka olivat hyvin pieniä, tehty mitään löytöjä ja niiden maannos muistutti sitä mitä saarella olevasta häiritsemättömältä kasvillisuustyypistä voi odottaa. Muurien läheisyydestäkään ei ollut mitään ihmistoimintaan viittaavaa.

Muurien ajoitus ja funktio jää edelleen epäselväksi koska niistä ei ole olemassa mitään historiallisia lähteitä eikä niiden maastotarkastus tuottanut tulosta. Ne eivät muistuta, kuten jo aikaisemmassa tarkastuskertomuksessa todettiin, muita alueella olevia puolustukseen liittyviä rakenteita. Sitä vasten indikoi myös se, että saaren eteläranta, joka on helpoin saavutettava ranta, on suojaamaton. Sen lisäksi muurit ovat erittäin matalia

Niiden rakenteesta tulee lähinnä mieleen 1700-luvun lopulta 1900 – luvulle agraaritoiminnan yhteydessä rakennettuja raivaus- ja muita muureja, joita rakennettiin ahkerasti kun työvoimaa maataloudessa alkoi olla enemmän. Niiden sijainti ja suunta, merenrannan myötäisesti, ei toisaalta viittaa siihen että esimerkiksi karjaa tai lampaita on haluttu aidata saarelle. Silloin olisi

rakennettu muurit saaren halki. Sen lisäksi koko eteläranta, joka on helpoin paikka rantautua, olisi jäänyt aitaamatta.

On mahdollista, mutta epätodennäköistä, että saarella olisi lyhyen ajan kaskettu. Tosin selkeä palokerros puuttui ja alueella ei ole vastaavia muureja löydetty kaskialueilta. On myös mahdollista, että saaren rantaan olisi raivattu peltoja, jolloin muurit olisivat raivattuja kiviä. Tähän viittaa myös niiden heterogeenisyys. Tosin tämä ei olisi siinä tapauksessa jättänyt mitään jälkiä maastoon, joka on edelleen suhteellisen kivinen, tai maannokseen, joten sekään vaihtoehto ei vaikuta todennäköiseltä.

Mihinkään purjehdukseen tai rantautumiseen rakenteet, paitsi muuri3, voi liittyä. Muuri 3 voi olla peräisin veneenvetopaikan raivauksesta.

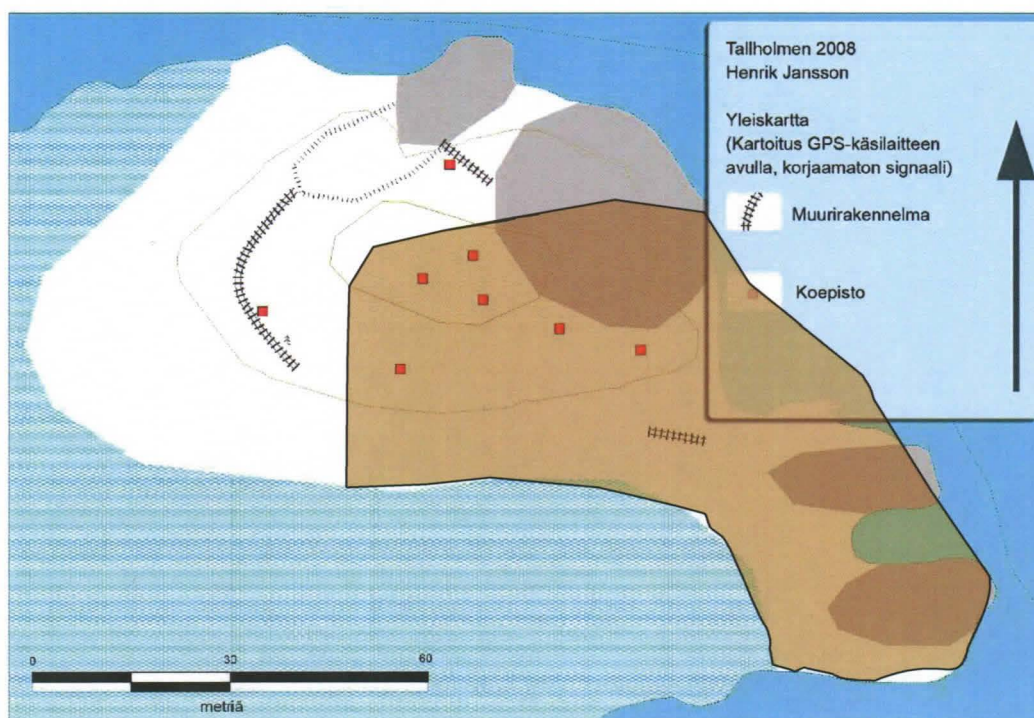
5. Yhteenveto

Tallholmenin rakenteiden alkuperä ja funktio jäivät tämän toisenkin maastotarkastuksen jälkeen epäselväksi. Mielestämme voidaan kuitenkin sulkea melko varmasti pois selkeät puolustukseen tai purjehdukseen liittyvät tulkinnot vaikkakaan emme varmasti tunne kaikkia mahdollisia keskiaikaiseen puolustukseen tai satamatoimintaan liittyviä rakenteita Suomessa vielä. On kuitenkin mielestämme todennäköistä, että rakenteet liittyvät agraaritoimintaan, mutta tämä tulkinta on pidettävä alustavana. Emme voi sulkea pois, että rakenteet olisivat useita satoja vuosia vanhoja. Kaiken kaikkiaan Tallholmenin rakenteet ovat alueelle poikkeuksellisia. Täytyy myös muistaa, että kohde sijaitsee hyvin strategisessa paikassa Raseborg joen edustalla. Vaaditaan kuitenkin jatkotutkimuksia, jos halutaan saada vastauksia näihin liittyviin kysymyksiin.

Tästä johtuen muurit 1 ja 2 pitäisi meidän mielestä säilyttää mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Muurien lähialueet pitäisi myös säilyttää rakentamattomana sekä suojelullisista ja maisemallisista syistä, mutta muut alueet voisi vapauttaa rakentamiselle. Katso kartta alla.

Inkoo 22.05.2008

Henrik Jansson

Lähteet

Jansson, H. 2000: Tarkastuskertomus-Tallholmen. Museoviraston arkeologian osaston arkisto. (painamaton)

Nyberg, L 1991: Vallar och Murar. *Västnyländska kultursamfundets skrifter* 4.

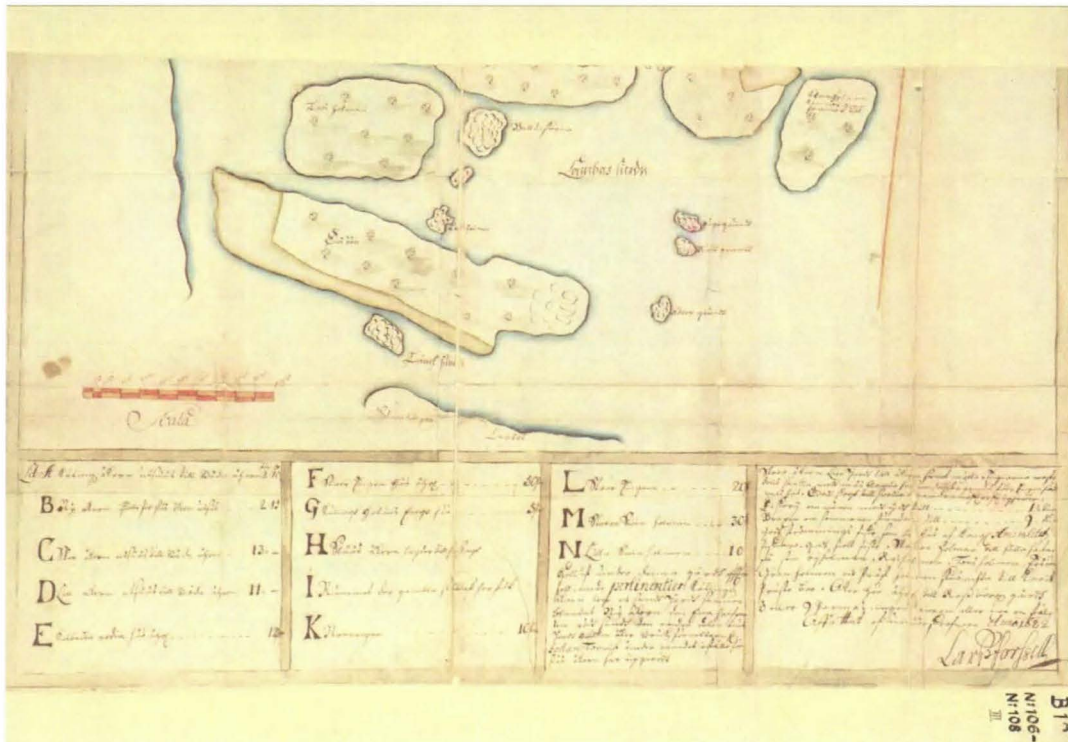
Muuri 1:n eteläpää. Pohjoisesta.

Muuri 1:n eteläpää. Etelästä.

Muuri 1:n pohjoispää. Luoteesta.

Lars Forsellin kartta mihin Tallholmen on merkitty Ersöön pohjoispuolelle.